

HE 42/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Opetushallitus esittää lausuntonaan hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 12 § muuttamisesta seuraavaa.

Maksuton suoritusoikeus ja yo-tutkinnon suorittaneet

Opetushallitus esittää, että 2 momentin 1-kohta poistettaisiin esityksestä, koska yo-tutkinnon suorittaneiden ja vuosittain valmistuvien uusien ylioppilaiden lukumäärä (noin 35 000) on liian suuri suhteessa tällä hetkellä käytössä olevan Valtionhallinnon kielitutkintojen (VKT) lautakuntapohjaisen erinomaisen taidon tutkintojen vastaanottoresursseihin. Maksuttomuudesta seuraava tutkintojen suorittajamäärien todennäköinen merkittävä kasvu aiheuttaisi tutkintojärjestelmän ilmoittautumisjärjestelmän ruuhkautumisen, mikä voisi estää niiden henkilöiden maksuttoman tutkinnon suorittamisen, joille maksuton suorittaminen on pääasiassa tarkoitettu. Esityksen perustavoite on maksuttoman erinomaisen taidon tutkinnon suorittamisen kautta vähentää esteitä erityisesti ruotsinkielisten hakeutumiselta korkeakoulututkintoa edellyttäviin valtionhallinnon virkoihin, joihin pääsääntöisesti kelpoisuusvaatimuksena on erinomainen suomen kielen suullinen ja kirjallinen taito. Opetushallitus korostaa, että kaikki ylioppilaat eivät hakeudu julkishallinnon virkoihin ja siksi yo-tutkinnon suorittaneiden rajoittamaton erinomaisen taidon tutkinnon maksuton suoritusoikeus VKT-järjestelmässä kuluttaisi järjestelmän resursseja turhaan monissa tapauksissa. Lisäksi maksuttoman suorittamisen mahdollistaminen kaikille halukkaille ylioppilastutkinnon suorittaneille asettaisi VKT-tutkintojärjestelmän toimivuuden ja käytettävyyden vaaraan.

Maksuttoman suoritusoikeuden tarkoituksenmukainen kohdentaminen

Opetushallitus pitää tärkeänä, että lain muuttamisessa otetaan huomioon VKT-järjestelmän tämänhetkiset tosiasialliset toimintamahdollisuudet ja sitä kautta turvataan maksuttoman suoritusoikeuden kohdistuminen niille henkilöille, joiden tilannetta

maksuttomuuden on tarkoitus parantaa. Esityksessä on lähtökohtaisesti kyse julkishallinnon virkoihin vaadittavasta suomen kielen erinomaisen suullisen ja kirjallisen taidon osoittamisesta ja siksi esityksen kohderyhmien tulisi olla seuraavat: 1. ruotsin kielellä koulusivistyksensä ja korkeakoulututkintonsa kypsyysnäytteen suorittaneet ja 2. ulkomailla korkeakoulututkintonsa suorittaneet suomalaiset henkilöt.

Maksuton suoritusoikeus ja ulkomaiset korkeakoulututkinnot

Opetushallitus esittää edelleen selvitettäväksi, voitaisiinko maksuttomuus rajata Suomessa suoritettuihin ja suoritettaviin tutkintoihin. Tähän poikkeuksena olisivat Suomen kansalaisten ulkomailla suorittamat korkeakoulututkinnot, jotka tulisi huomioida määriteltäessä maksuttoman suoritusoikeuden kohderyhmiä. Jos maksuttomuutta ei ole mahdollista rajata Suomessa suoritettuihin ja suoritettaviin tutkintoihin, ehdotamme myös 2 momentin 2-kohtaa poistettavaksi, koska ulkomaisten tutkintojen ja opinto-oikeuksien todentaminen ja vastaavuuksien toteaminen edellyttäisi uusien menettelyjen luomista, jotta yhdenvertaisuuden vaatimukset ja suorittajien oikeusturva toteutuisi. Emme pidä tällaisten uusien menettelyjen luomista tarkoituksenmukaisena.

Jos ulkomailla tutkintoja suorittaneille tai korkeakouluopintoja suorittaville pitää yhdenvertaisuussyistä tai lakiteknisistä syistä antaa samat oikeudet kuin Suomessa tutkintoja suorittaneille tai korkeakouluopintoja suorittaville, on perusteltua rajata maksuttomuus sekä Suomessa että ulkomailla suoritettujen tutkintojen osalta 3-kohdan mukaisiin tilanteisiin eli korkeakoulututkinnon suorittaneisiin. Esitämme lisäksi, että korkeakoulututkinnon suorittaneet rajattaisiin henkilöihin, joilla on Suomessa suoritettu korkeakoulututkintojen järjestelmästä annetun asetuksen (464/1998) 10 §:ssä tarkoitettu tutkinto tai Opetushallituksen tunnustamispäätöksen perusteella kelpoisuus korkeakoulututkintoa edellyttäviin tehtäviin. Ulkomaisten tutkintojen tai opinto-oikeuksien vastaavuuksien toteamiseen ei ole tarkoituksenmukaista luoda uusia järjestelmiä niihin liittyvine muutoksenhakukeinoineen. Oikeus maksuttomuuteen tulee olla todennettavissa joko Opetushallituksen hallinnoimasta Koski-palvelusta tai asiakirjasta, joka osoittaa virkakelpoisuuden. Suorittajat eivät ole keskenään yhdenvertaisessa asemassa, jos tutkinnon ilmoittautumisia käsittelevä virkamies arvioi

Tarja Leblay

Opetusneuvos

Opetushallitus

13.5.2024

OPH-2975-2024

tapauskohtaisesti ulkomaisen tutkinnon tai opinto-oikeuden antamaa oikeutta maksuttomaan valtionhallinnon kielitutkinnon erinomaisen taidon tutkintoon ulkomaisten todistusten tai henkilön omasanaisten selvityksen perusteella, kun taas Suomessa suoritettujen tutkintojen ja kotimaisten opinto-oikeuksien osalta oikeus maksuttomuuteen todennetaan järjestelmistä.

Kolmen kerran maksuton ilmoittautumisoikeus

Ehdotuksessa ehdotetaan myös, että *edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tutkintoon saa ilmoittautua maksutta kolme kertaa*. Toteamme, että suorituskertojen määrästä ja niiden määrittelystä tulisi säätää yksityiskohtaisesti, koska VKT-tutkintoja on kolmenlaisia (suullisen, kirjallisen ja ymmärtämisen taidon tutkinnot) ja niitä voidaan suorittaa joko yhdessä tai erikseen. Tutkinnon perusteiden mukaan tutkinnon hyväksytty suorittaminen edellyttää tietyn taidon (esim. suullinen taito) molempien osakokeiden hyväksyttyä suorittamista. Jos kuitenkin toinen tietyn taidon tutkintoon kuuluvista osakokeista on suoritettu hyväksytysti ja toinen osakoe on hylätty, tutkinnon suorittajan on suoritettava uudelleen ainoastaan hylätyksi tullut osakoe. Hylätyksi tullut osakoe on suoritettava kolmen vuoden kuluessa hylkäämispäätöksestä.

Edellä mainittujen tapausten lisäksi tulee huomioida tutkintoihin ilmoittautuneet, jotka peruvat ilmoittautumisensa tai jättävät tulematta tutkintoon, johon ovat ilmoittautuneet. Jotta maksuttomia ilmoittautumiskertoja olisi mahdollista seurata ja jotta resursseja ja tutkintopaikkoja ei hukattaisi mahdollisiin no show -tapauksiin, ehdotamme, että ilmoittautumiseksi lasketaan mikä tahansa edellä mainittujen tapausten ilmoittautumistapahtumista. Ilmoittautumiseksi tulisi siten laskea jokainen merkintä, joka löytyy Opetushallituksen ilmoittautumisjärjestelmästä lain voimaantulon jälkeen, olipa ilmoittautuja sitten tullut tutkintopäivänä paikalle tai ei. Kolmen ilmoittautumiskerran maksimin laskemisessa ei tule ottaa huomioon aiempia tutkintokertoja ennen lain voimaantuloa.

Esityksen kustannusvaikutukset Opetushallitukselle

Opetushallitus on edelleen hyvin huolissaan esityksen kustannusvaikutuksista. Kuten esityksessä todetaan, maksuttomuuden vaikutus kielitutkintojen suorituspäämiin ei ole luotettavasti arvioitavissa käytettävissä olevilla tiedoilla. Esityksen laskelmien mukaan perimättä jääviä tutkintomaksuja voi olla vuosittain 35 000 – 104 000 euroa. Lisäksi Opetushallitus arvioi, että ehdotettujen lakimuutosten toteuttamisesta valtionhallinnon kielitutkintojen ilmoittautumisjärjestelmään aiheutuisi kertaluonteisia kuluja noin 116 000 euroa.

Opetushallitus pyytää huomioimaan, että esityksessä ei ole ilmoittautumisjärjestelmään aiheutuvien kertaluonteisten kulujen lisäksi huomioitu Opetushallituksen muita valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän ylläpidosta aiheutuvia kuluja. Perittävät tutkintomaksut eivät kata tälläkään hetkellä kaikkia ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia (pääosin henkilöstökulut ja palvelujen ostot). Suorituspäämien lisääntyessä Opetushallituksen kustannusten arvioidaan myös kasvavan, eli maksuttomuuden kustannusvaikutuksia arvioitaessa perimättä jäävien tutkintomaksujen osuus ei yksinomaan riitä.

Esityksessä todetaan, että mahdollisesti kasvaviin suorituspäämiin olisi mahdollista reagoida esimerkiksi muuttamalla kielitutkintoasetuksessa säädettyä valtionhallinnon kielitutkintolautakuntien kokoonpanoa. Opetushallitus pyytää huomiomaan, että myös lautakuntien jäsenmäärän lisäämisellä on kustannuksia kasvattava vaikutus.

Opetushallitus esittää huolen siitä, että vuosia 2025–2027 koskevaan tarkistettuun kehyspäättökseen sisällytetty 72 000 euron määrärahalisäys Opetushallituksen toimintamenoihin ei tule kattamaan kaikkia lisääntyviä kustannuksia. Erityisen kriittinen asia on tilanteessa, jossa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan ja siten myös Opetushallituksen toimintamenoihin ollaan julkisen talouden suunnitelman mukaan osoittamassa mittavia leikkauksia.

Opetushallitus pitää erittäin tärkeänä, että suorittajamäärässä tapahtuvia muutoksia seurataan tiiviisti, ja valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän ylläpitoon kohdennetaan Opetushallitukselle riittävät määrärahat.

Korkeakoulujen panos asiaan

Opetushallitus kannattaa ehdotusta, jonka mukaan tulisi selvittää, miten valtionhallinnon henkilöstöltä vaadittavat kielipinnot voitaisiin suorittaa osana korkeakoulututkintoa. On ilmeistä, että korkeakoulut olisivat kiinnostuneita olemaan päättämässä tämänkaltaisesta asiasta, joka liittyy suoraan heidän opintotarjontaansa ja kielitaidon osoittamiseen korkeakouluopintojen kautta.

Säädöksen voimaantulo

Maksuttomuuteen liittyvät ehdotukset tulevat vaikuttamaan VKT-tutkintojärjestelmässä sekä tutkintojen vastaanottamiseen ja järjestämiseen että erinomaisen tutkinnon ilmoittautumisessa käytettävään ilmoittautumisjärjestelmään. Valtionhallinnon kielitutkintojen erinomaisen taidon tutkintoon voidaan ilmoittautua vain sähköisen ilmoittautumisjärjestelmän kautta ja tässä vaiheessa järjestelmässä ei ole toiminnallisuutta, joka mahdollistaisi maksuttoman ilmoittautumisen tutkintoihin. Lisäksi muuttuvat käytänteet edellyttävät Opetushallitukselta suunnitelmallista tiedottamista asiakkaiden suuntaan. Ilmoittautumisjärjestelmän kehittäneet asiantuntijat ovat kertoneet, että ilmoittautumisjärjestelmään tarvittavien tietoteknisten muutosten toteuttaminen vaatii tarkkaa suunnittelua ja aikaa. Muun muassa näistä monista käytännön syistä ehdotamme, että lain voimaantulo tulisi olla aikaisintaan vuoden 2025 alussa.